

С. 30
МЕНДИ СЕЈИДЗАДЭ

АҒАЧЛАРЫН ШИКАЈЭТИ

6164 - 24/vin 09

МЕҲДИ
СЕҶИДЗАДӘ

У
С.30

**АҒАЧЛАРЫН
ШИКАҶӘТИ**

аркы 2015

Ф. Көчәрли адына
Азәрбајҹан Республикасы
У. С. СЕҶИДЗАДӘ ХАНАСЫ
№ 65567

65567

БАКЫ
КӘНЧЛИК · 1987

Тәртиб едәни *Жүндүз Сејидзадә*

Сејидзадә Мейди.

С30 Ағачларын шикајәти. Б.: Кәнчлик.
1987.—88 сәһ.

М. Сејидзадә ушагларын севимли шаирләриндән биридир.

Шаирин бу китабына әввәлләр нәшр олунмуш ше'рләриндән, тәмсил вә поемаларындан сечмәләр дахил едилмишдир.

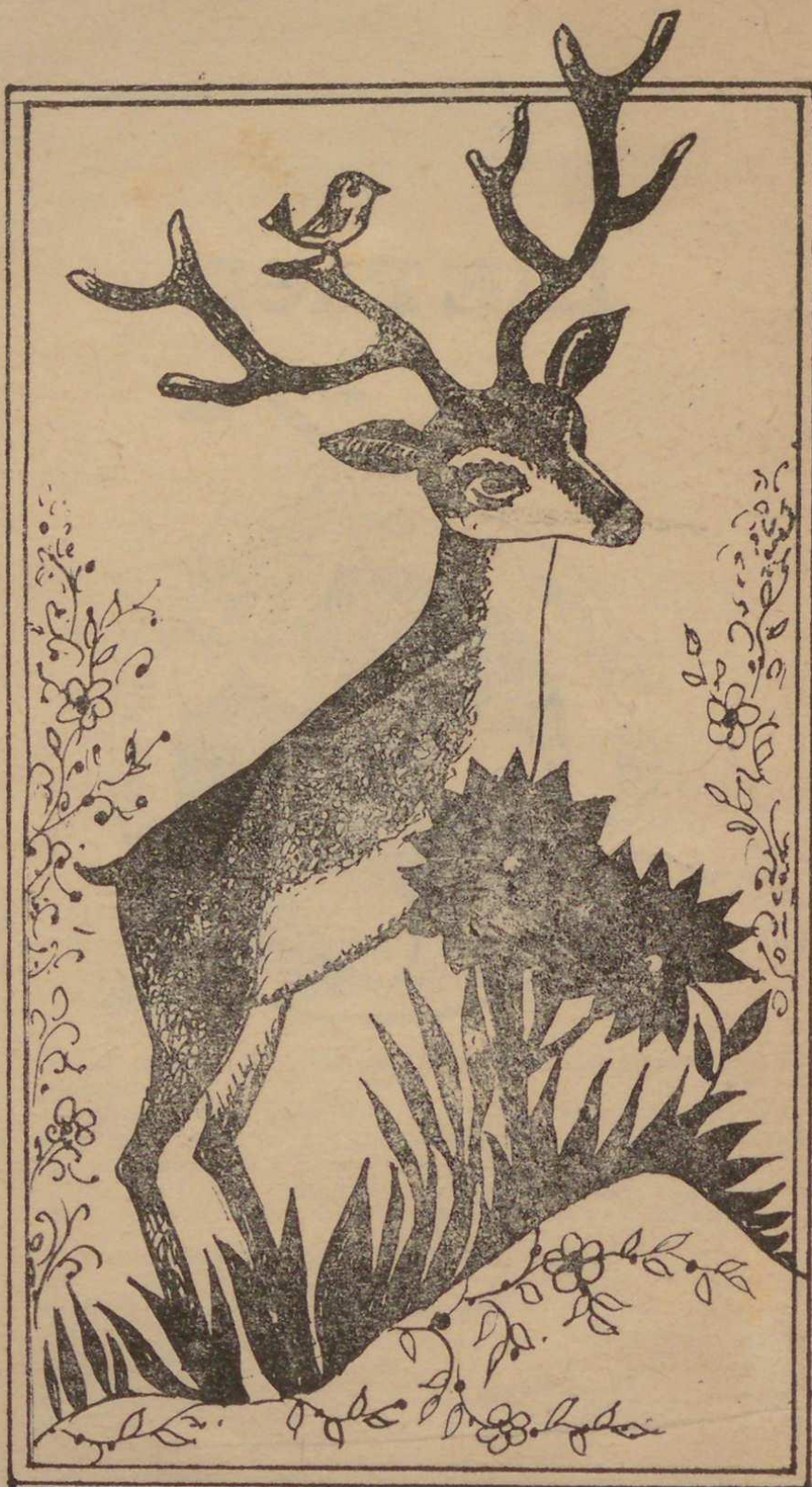
Әсәрләрдә Вәтәнимиз, онун көзәл, үрәкачан тәбиәти, әмәк адамлары ширин бир диллә тәрәннүм олунур.

С $\frac{4803010200}{\text{М } 653 (12)-87}$ 34—87

© Кәнчлик, 1987

ШЕ'РЛӘР

ШАНЛЫ ПАРТИЈАМЫЗ

Халгымызын вугары,
Дилимизин шугары,
Өмрүмүзүн багары
Сэнсэн, шанлы партија!

Арзумуз, диләјимиз,
Гүввәтли биләјимиз,
Чанымыз, үрәјимиз
Сэнсэн, шанлы партија!

Гаранлығы девирән,
Бизә шән һәјат верән,
Ишыглы јол көстәрән
Сэнсэн, шанлы партија!

Коммунизмдин мајағы,
Сүлһүн бөјүк дајағы,
Азадлығын бајрағы
Сэнсэн, шанлы партија!

Күнәшли сәһәримиз
Ән бөјүк зәфәримиз,
Севимли рәһбәримиз
Сэнсэн, шанлы партија!

1962

БАЈРАҒЫМЫЗ

Шэфэг рэнкли бајрағымыз,
Сәндән кәлди нөврағымыз,
Үзәриндә парылдајыр
Чәкичимиз, орағымыз.

Сән азадлыг тимсалысан,
Ал күнәшин мисалысан.
Кечилмәјән јоллар кечиб,
Ишыг сачыб парламысан.

Зәфәрләрин кәлмәз саја,
Јарашыгсан бу дүнјаја.
Күн кәләр ки, санчыларсан
Ал бајрағым, Марса, Аја!

1964

ДАҒЛАР

Дәрәләрин чох дәрин,
Көһлән булудлу дағлар!
Сулары буздан сәрин,
Еј шабалыдлы дағлар!

Дөшү күллү, чичәкли,
Јончалы, бичәнәкли,
Мешәләри тәнәкли,
Моруглу, тутлу дағлар.

6

Бүлбүлләрин күлшәни,
Маралларын мәскәни,
Гәһрәманлар вәтәни,
Еј гартал јурдлу дағлар.

1963

КӨЈДӘ ҮЗӘН КӘМИ

Мави көјдә сүзүр кәми,
Кәминин вар дағ көркәми.
Улдузларын арасында
Хатырладыр бир аләми.

Ағ улдузлар далға-далға,
Сәпәләнир сола-саға.
Тәјјарәчи космонавтлар
Салам верир бизим халға.

Олсаныз да, көјләр, дәрин,
Шөһрәтини көрүн Јерин.
Ај улдузлар, шаһид олун
Гүдрәтинә ССРИ-ин.

1964

ХӘЗӘР

Хәзәр, Хәзәр, чошғун Хәзәр!
Далған көјәрчинә бәнзәр.

7

Сәһәр, ахшам гучағында
Кәми үзәр, гаҗыг кәзәр.

Дәнизчиләр үзә-үзә,
Суларында кәзә-кәзә,
Доғма гардаш елләриндән
Пај кәтирир һәр күн бизә.

Дәнизчиләр билмәз туфан,
Билмәз јағыш, билмәз думан,
Сәнин доғма суларында
Кешик чәкир һәр бир заман.

1956

БӘНӨВШӘ

Јазда ачырсан,
Әтир сачырсан,
Јерин — бағ, мешә,
Көзәл бәнөвшә.

Зәриф әтрин вар
Сәнин, бәнөвшә.
Севир ушаглар
Сәни һәмишә.

Баға кирәндә,
Бағбан дәрәндә
Гонурсан дөшә,
Көзәл бәнөвшә.

Зәриф әтрин вар
Сәнин, бәнөвшә.
Севир ушаглар
Сәни, бәнөвшә.

1953

ГАГАРИНЛӘ КӨРҮШ

Мүәллим сәһәр-сәһәр
Верди бизә шад хәбәр.
Сөјләди: — Улдузларын
Илк сирдашы Гагарин
Сизә гонаг кәләчәк.
Һамымыз чох севинчәк,
Әлимиздә күл-чичәк
Көзләјирдик гонағы.
Бүрүмүшдү отағы
Курултулу сәсимиз,
Шәнлик еләјирдик биз.
Гагарин кәлди... Бирдән,
Јүјүрүб тез јер-јердән,
Дөврәјә алдыг ону;
Елин шанлы оғлуну.
Алгышладыг севинчлә,
Гагарин күләр үзлә,
Көрүб бизи севинди.
Деди: — Ушаглар, инди,
Динләјин, сизинчин мән
Сөһбәт ачым көјләрдән...

Сөjlәдик даныш, даныш,
Көjlәрлә олаг таныш.
О деди: — Галхыб jердән
Илк дәфә мән көjlәрдән,
Көрдүм кениш дүнjаны.
Кәздим бүтүн һәр jаны,
Көj деjилән дәниздә
Сеһирли кәминиздә
Улдузлары өjрәндим,
Кәминлә jерә ендим.
Бу олса да илк сәфәр,
Мәндән сонра икидләр
Мави көjlәрә учуб,
Көjүн сиррини ачыб.
Көз гоjуб һәр улдуза,
Гаjыдыб jурдумуза.
Бир күн кәләр ки, сиз дә
Өз космик кәминиздә,
Көjlәри jара-jара
Учарсыз улдузлара.
Сөjlәдик: — Әми, сағ ол!
Көjlәрә сән ачдын jол.
Мараглыдыр сәфәрин.
Чох бөjүкдүр һүнәрин.
Сонра чошгун һәвәслә,
Нәғмә дедик кур сәслә.

1964

ГАРАНГУШУМ

Гарангушум jаз кәләндә
Учуб кәлир бизим кәндә,

Верир баһар мүждәсини
Сәһәр-сәһәр дан сөкәндә.

Бизим jерин һавасындан,
Бағымызын сәфасындан
Хошланыр шән гарангушум,
Чыхыр тез-тез jувасындан.

Гарангушум учуб бағда,
Нәғмә деjир һәр будагда,
Һәрдән гонур еjваныма,
Һәрдән олур чох узагда.

1962

ГЫШ БАБА

Кечди дәниз, ашды дағ
Кәлди бизә бир гонаг.
Сачлары гардан дүмағ,
Сөjlәдик: алгыш, баба,
Шахтабаба, гыш баба!

Чөлдә чыхыб гар дизә,
Jолка гонагдыр бизә.
Нәғмә деjиб үз-үзә
Сөjlәдик: алгыш, баба,
Шахтабаба, гыш баба!

Бурда вериб әл-әлә,
Оjнаjырыг бах белә

Сәс јајылыр һәр елә:
Ај сәнә алгыш, баба,
Шахтабаба, гыш баба!

1956

ГУЗУМ

Јаз кәлиб, чошур сулар,
Чичәкләниб арзулар.
Јајылыб чөлә, дүзә
Көрпә-көрпә гузулар.

Гузум, кәл, ај гузум, кәл,
Ај мәним јалгызым, кәл,
Сәнин зәриф бојнуна
Зынгыровлар дүзүм, кәл.

Мән кәзирәм чәмәндә,
Јолдаш ол мәнә сән дә,
Дујаг јазын әтрини
Нәркиздә, јасәмәндә.

Гузум, кәл, ај гузум, кәл,
Ај мәним јалгызым, кәл.
Сәнин зәриф бојнуна
Зынгыровлар дүзүм, кәл.

1956

КӘПӘЗ

Дүмағдыр башын, Кәпәз,
Билинмәз јашын, Кәпәз,
Алмаз кими парлајыр
Даима гашын, Кәпәз.

Тимсалысан гүдрәтин,
Илкисән тәбиәтин,
Шаһ әсәри јарандын
Әзәл күндән хилгәтин.

Севиб сәни әрәнләр,
Јолунда чан верәнләр,
Сәнә көнүл бағлајыб
Чамалыны көрәнләр.

1956

ӘСМӘ, КҮЛӘК!

Бағчамызда салмышыг ләк,
Әкмишик биз һәр рәнк чичәк.
Әсмә, күләк, әсмә, күләк!
Күлләримиз солуб кедәр,
Зәһмәтимиз олар һәдәр.

Ајна кими сафды Хәзәр,
Күнәш сачыб сулара зәр.
Әсмә, күләк, әсмә, күләк!

Дәниз чошуб-далғаланар.
Мави сулар чалхаланар.

Кәзирик биз јашыл бағда,
Чох мејвә вар һәр будагда.
Әсмә, күләк, әсмә, күләк!
Төкмә көрпә јарпағлары,
Ағачларын олмаз бары.

1963

АЛМА

Ағ алма, көјчәк алма,
Ачмысан чичәк, алма.
Бағда сәнә бахмајыб,
Биз нечә кечәк, алма!

Ағ алма, сары алма,
Бағларын бары алма,
Ширин-шәкәр кимисән,
Бах мәнә сары, алма.

Ағ алма, гызыл алма,
Саплагдан үзүл, алма,
Бизә гонаг кәләндә
Бошгаба дүзүл, алма.

1962

ЈАҒЫШ

Ағачларын чаны јағыш,
Тарлаларын ганы јағыш,
Көјдән јерә төкүләндә
Тутурсан һәр јаны, јағыш.

Јағ, торпағлар олсун сулу,
Јашыл бағлар олсун сулу,
Сәндән фајда кәлсин елә,
Ел көтүрсүн бол мәһсулу.

Шырһашырла јағ, ај јағыш!
Бәрәкәтли олсун тарла.
Дејәк сәнә: алгыш! Алгыш!
Бағлар јајда долсун барла.

1962

САРМАШЫҒ

Сармашығам, сармашығам,
Чәмәнләрә мән ашигәм.
Сарыларам будағлара,
Бағчалара јарашығам.

Чичәкләрим чәһрајы, ағ,
Мәскәнимдир һәр бағча-бағ.
Јаз оlanda дәстә-дәстә
Гушлар кәлир мәнә гонаг.

Чәпәрләри мән ашырам,
Ејванлара дырмашырам.
Күлшәнләрә, чәмәнләрә
Көрүн нечә јарашырам.

1962

УЧУН, ГУШЛАР

Учун, гушлар, бизим баға,
Чәһ-чәһ вуруб охумаға.
Сых јарпаглы ағачларда
Гонун јашыл бир будаға.

Бәнөвшәләр пычылдашыр,
Сизә нәғмә чох јарашыр.
Гушлар нәғмә охујанда
Севинчимиз ашыр-дашыр.

Чичәкләниб күләјшә нар,
Чичәкләниб шафталылар.
Учун, гушлар, бизим баға,
Нәғмә дејин кәлиб баһар.

1964

ГЫЗЫЛКҮЛ

Гызылкүлүм ачыб гөнчә,
Јарпаглары инчә-инчә.

16

Әтир јајыр һәр тәрәфә
Бағчамызда мән әсинчә.

Вар бағчада һәр рәнк чичәк,
Күл һамыдан олур көјчәк.
Күлүр бағда баһар чағы,
Сөјләјир: кәл әтрими чәк,

Бағда көрдүм һәр рәнкини
Севдим күлүн гәшәнкини,
Мән әтриндән алдым күлүн:
Бу нәғмәнин аһәнкини.

1964

МАРАЛ

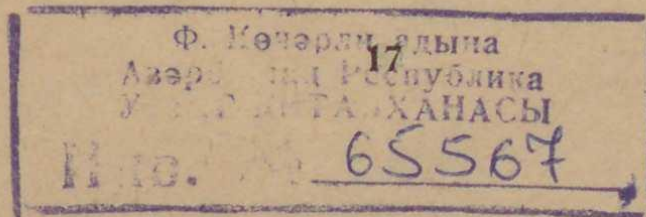
Марал чыхды бәрәсиндән,
Јашыл шамлар дәрәсиндән,
Ики көрпә гузулары
Атылырды дөврәсиндә.

Марал көрдү дағда чешмә,
Овчу, она јахын дүшмә.
Ичсин марал сәрин судан,
Үрәјини вуруб дешмә.

Маралымын јери бағча,
Бујнузлары һача-һача
Инсаф олмаз овчуларда,
Вурар, гојмаз марал гача.

1964

852-2

ЛАЈЛАЈ

Јат, ај мөним көрпө гузум,
Јат, сачлары ипэк гузум.
Лајлај, балам, а лајлај,
Лајлај, күлүм, а лајлај.

Пәнчәрэдән бојланыб ај,
Јат мән сәнә дејим лајлај.
Јат, тәрпәдим бешијини,
Чөким сәнин кешијини.

Лајлај дејим, јатасан сән.
Гызыл күлә батасан сән.
Лајлај, балам, а лајлај,
Лајлај, күлүм, а лајлај.

1953

ГАЈЫГ

Ағ картондан бачымла мән
Дүзәлтмишик үзән гајыг.
Көрүн, нечә ачыб јелкән
Көј суларда кәзир гајыг.

Әсир күләк сәрин-сәрин,
Мави сулар далғаланыр
Гучағында ләпәләрин. —
Гајығымыз јырғаланыр.

Сөјләјирик: — Гајыг, дајан!
Гулаг асмыр сөзүмүзә.
Гүввәт алыр далғалардан,
Гајыг кедир үзә-үзә.

1964

ОЈНАГ ТОПУМ

Ојнаг топум, ојнаг топум,
Әлван рәнкли, гывраг топум,
Атдым тутдум, дүшдү јерә,
Гачды-кетди бирдән-бирә,

Ојнаг топум, дүшдүн јола,
Дөндүн саға, дөндүн сола.
Узаглашма мөндән, топум,
Гачма, дајан сәни тутум.

1953

ДӘН ВЕР МӘНӘ

Пәнчәрәмә гонду кичик
Бир сәрчәчик, деди: чик, чик
Дән вер мәнә, дән вер мәнә.
Ачымышам: чик, чик, чик, чик.

Нэр тэрэфэ жагыбдыр гар,
Ағаппагдыр дүзлэр, дағлар.
Дэн вер мэнэ, чик, чик, чик, чик.
Нэ дэним вар, нэ јувам вар!..

Сэрчэчијэ мэн вердим дэн.
Дедим: уч кэл бура нэрдэн.
Евимиздэ сэн гонаг ол.
Сэрчэ деди: чик, чик, сағ ол.

1964

БАҢАР

Кэлди баһар,
Эриди гар,
Сел гајнашды,
Чајлар дашды,
Күлдү дүзэн,
Јашыл чэмэн.
Көјчэк-көјчэк
Ачды чичэк.

1954

БАЈРАМ ШЭНЛИЈИ

Мэн ојаныб, көрдүм сэхэр
Күн бојланыб шэфэг јаныр.
Чошур-дашыр бизим шэхэр,
Ал бајрағлар далғаланыр.

20

Билдим кэлиб Октјабр.
Бэзэнибдир бүтүн нэр јер,
Бу бајрамын шэрэфинэ
Севинч, шадлыг кэлди мэнэ.

Достларымла чыхдыг биркэ
Кэздик күнэш күчэлэрдэ.
Адам көрдүк чэркэ-чэркэ,
Дэстэ-дэстэ биз нэр јердэ.

Мэн, Хураман, Севинч, Јашар
Кечэн заман мејданчадан
Элимиздэ ал бајрағлар
Охујурдуг чох учадан

Октјабр, эзиз бајрам!
Еллэр сэндэн алыр илһам.
Сэн азадлыг бајрамысан
Ушағлардан сэнэ салам!

1961

БЕЛЭ УШАГЛАР ДА ВАР

Дэрслэрини өјрэнмэјиб
Ојнамышды тэнбэл оғлан.
Јорулмушду бүтүн күнү
Күчэлэрдэ ојнамагдан.

Хэлвэт кириб јатағына
Истэјирди еркэн јата,
О тэнбэлин мэгсэдини
Дэрк еләјиб деди ата:

21

Нэр тэрэфэ жағыбдыр гар,
Ағаппагдыр дүзлэр, дағлар.
Дэн вер мэнэ, чик, чик, чик, чик.
Нэ дэним вар, нэ јувам вар!..

Сэрчэчијэ мэн вердим дэн.
Дедим: уч кэл бура һэрдэн.
Евимиздэ сэн гонаг ол.
Сэрчэ деди: чик, чик, сағ ол.

1964

БАҺАР

Кэлди баһар,
Эриди гар,
Сел гајнашды,
Чајлар дашды,
Күлдү дүзэн,
Јашыл чэмэн.
Көјчэк-көјчэк
Ачды чичэк.

1954

БАЈРАМ ШЭНЛИЈИ

Мэн ојаныб, көрдүм сэхэр
Күн бојланыб шэфэг јаныр.
Чошур-дашыр бизим шэхэр,
Ал бајрағлар далғаланыр.

20

Билдим кэлиб Октјабр.
Бэзэнибдир бүтүн һэр јер,
Бу бајрамын шэрэфинэ
Севинч, шадлыг кэлди мэнэ.

Достларымла чыхдыг биркэ
Кэздик күнэш күчэлэрдэ.
Адам көрдүк чэркэ-чэркэ,
Дэстэ-дэстэ биз һэр јердэ.

Мэн, Хураман, Севинч, Јашар
Кечэн заман мејданчадан
Элимиздэ ал бајрағлар
Охујурдуг чох учадан

Октјабр, эзиз бајрам!
Еллэр сэндэн алыр илһам.
Сэн азадлыг бајрамысан
Ушағлардан сэнэ салам!

1961

БЕЛЭ УШАГЛАР ДА ВАР

Дэрслэрини өјрэнмэјиб
Ојнамышды тэнбэл оғлан.
Јорулмушду бүтүн күнү
Күчэлэрдэ ојнамагдан.

Хэлвэт кириб јатағына
Истэјирди еркэн јата,
О тэнбэлин мэгсэдини
Дэрк еләјиб деди ата:

21

— Күндәлији кәтир бахым
Бир һәфтәлик гијмәтинә;
Фиқирләшиб оғлан көрдү
Иши дүшүб чох чәтинә.

Бу һәфтә дә «ики» алыб
Дәрсләриндән дөнә-дөнә
«Ики»ләри көрсә ата
Данлајачаг ону јенә.

Күндәликдән бир сәһифә
Чырыб атды утанмадан,
Истәди ки, көзкөрәси
Атасына десин јалан.

Коридорда гојулмушду
Јарашыглы бөјүк ајна
Оғланын бу һәрәкәти
Әкс олунуб дүшдү она.

Ата алыб күндәлији
Бахыб деди: — Ај оғул, сән
Наһаг јерә јалан сатыб
Белә чиркин иш көрүрсән.

Оғлан билиб нөгсаныны
Баша дүшдү чох дәриндән,
Көврәкләнди, јанағына
Јаш сүзүлдү көзләриндән.

1961

ДОСТУМ

Мәним бир достум вар ки,
Ајрылмыр ондан үрәк.
Сөһбәт едиб көрүшәк
Достумла һәр күн кәрәк.
Мараглы сөһбәтләри,
Нечә дә ширин олур.
Саһилсиз дәниз гәдәр
Сөзләри дәрин олур.
Ачыр јерин сиррини,
Өјрәдир улдузлары.
Тәсвир едир пајызы,
Јајы, гышы, баһары...
Чајлардан, дәнизләрдән,
Булаглардан данышыр,
Мешәләрдән, дүзләрдән,
Јајлаглардан данышыр.
Онун бөјүк һүнәри
Дағлар гәдәр гәлбидир.
Һәр алимин, әдибин
Гәлби онун гәлбидир.
Ким севмәз белә досту —
Ки, вар мин бир һикмәти.
Кимин олмаз китаба
Һөрмәти, мәһәббәти!

1959

БАҢАР НӘҒМӘСИ

Бир гуш учду бизим баға,
Сәһәр-сәһәр охумаға.
Гонду јашыл бир будаға
Деди: көзәл баһар кәлир.

Күнәш күлдү, әриди гар,
Јердән көјә галхды бухар...
Чошан селләр, дашан чајлар
Деди: көзәл баһар кәлир.

Чичәкләнди һәр дағ, мешә,
Гызыл лалә гонду дөшә.
Пычылдајыб көј бәнөвшә
Деди: көзәл баһар кәлир.

Чобан галхды бир јајлаға,
Сүрүсүнү јајды даға,
Бахды сола, бахды саға
Деди: көзәл баһар кәлир.

Түтәкләрин инчә сәси,
Кәкликләрин шән нәғмәси,
Булағларын зүмзүмәси
Деди: көзәл баһар кәлир.

Учан булуд, чахан шимшәк,
Јаған јағыш, әсән күләк
Тәбиәти дујан үрәк.
Деди: көзәл баһар кәлир.

1958

МЕШӘЛӘР

Нә көзәл, нә сафалы
Олур бизим мешәләр,
Әтир сачыр һәр јана
Лаләләр, бәнөвшәләр.

Јер јашыл, көјләр јашыл,
Јарпағлар пычылдашыр,
Кәздикчә мешәдә мән
Севинчим ашыб-дашыр.

Көрүрәм ки, ағачлар
Вериб бурда баш-баша.
Ајна сулар ахдыгча
Чырпыныб дәјир даша.

Дағылыб сәпәләнир
Әтрафа улдуз кими.
Бурда һава саф олур,
Сәрин олур буз кими.

Ешидирәм һәр јандан
Бөчәкләрин сәсини.
Гушларын көнүлачан
Севимли нәғмәсини.

Әсән күләк дә һәрдән
Санки көзәл неј чалыр.
Башымын үзәриндән
Көјә гартал учалыр.

Гаралыр һава бирдән,
Тутулур көјүн үзү,
Елә бил ки, бир анда
Кечә удур күндүзү.

Шиддәтли јағыш јағыр,
Илдырымлар курлајыр,
Сонра јенә үфүгләр,
Јагут кими парлајыр.

Мен әсир јаваш-јаваш,
Сүзүлүр көјдән булуд,
Бүрүјүр һәр тәрәфи
Јенә дәрин бир сүкут.

Јер јашыл, көјләр јашыл,
Јарпаглар пычылдашыр,
Кәздикчә мешәдә мән
Севинчим ашыб-дашыр.

1958

ЈАЈ

Хәзәрин саһилиндә
Көрүнүр һәр јан ачыг.
Гурулмуш саһил боју
Нечә-нечә алачыг.

Ағ јелкәнли гајыглар,
Үзүр мави суларда,

26

Узагда гагајылар
Сүзүр мави суларда.

Күнәшин ишығындан
Гум јаныр, парылдајыр.
Далғалар чошур бә'зән,
Сәс салыр, курулдајыр.

Бә'зән саһили өпүр,
Нарын-нарын ләпәләр.
Бир тәрәфдә узанмыш
Күләрүзлү көрпәләр.

Бир јанда тунч бәдәнли
Кәнчләр үзүр дәниздә.
Бир севинч, шадлыг һисси
Дујмаг олур һәр үздә.

Јај фәсли һәр ағачда
Көрүнүр бир рәнк мејвә.
Талварларда мејнәләр
Көлкә салыр һәр евә.

Көзәл пүстә ағачы
Әтрафа әтир јајыр.
Будагларын үстүндә
Дәчәл гушлар ојнајыр...

1961

27

ГЫЗЫЛ ЖАРПАГЛАР

Күкрәжиб хәзан јели
Кәзир јенә һәр ели —
Пајыздан верир сораг,
Әсир һәр шах, һәр будаг.
Сары жарпаг титрәјир,
Сон күнүм чатыб дејир,
Думана бах, думана!
Һеч кәлмәзди күмана
Ипәк түлә бәнзәсин,
О дағлары бәзәсин.
Ағачларда ағ алма,
Гырмызыјнаг алма
Көзләјир ону дәрим,
Евләрә пај көндәрим.
Һејвалар вар сапсары,
Бахырлар мәнә сары.
Јетишиб күләјшә нар,
Аз галыбдыр дүшә нар.
Төкүлүр гызыл жарпаг.
Бәзәнир гара торпаг.
Чәмәнләрдә, күлшәндә
Јарпаг суја дүшәндә
Һәсрәтлә бахыр баға.
Ахыб кедир узаға.

1962

ОҒЛУМ, БАҢАРДЫР!

Бир дәфә сәһәр
Ешитдим көзәл,
Инчә нәғмәләр;

Көрдүм һәјәтдә
Ејвана гонмуш
Өтүр севинчлә
Көзәл гарангуш.
Дәрин јухудан
Ојаныб мешә,
Көнүл охшајыр
Зәриф бәнөвшә.
Ағачлар ачыб
Рәнкбәрәнк чичәк,
Һәр јан көзәлдир
Һәр тәрәф көјчәк.
Әријиб уча
Дағларын гары,
Селләр чошдуруп
Бүтүн чајлары.
Кечир дәрәдән
Думан түл кими,
Шәфәгләр јаныр
Гызылкүл кими.
Көјдә гатарла
Дурналар сүзүр.
Көлдә јашылбаш
Соналар үзүр.
Нарын бир јағыш
Чиләнир јерә,
Чөлләр бәнзәјир
Јашыл мәхмәрә.
Сорушдум: — Ана,
Бахдым һәр јана,
Көрдүм бәнзәјир
Бир күлүстана.

Нэдэн һәр шејдә
Көзәллик вардыр?
Анам сөјләди:
— Оғлум, баһардыр!

1948

ЈАХШЫ ЈОЛДАШ

Бир истираһәт күнү
Күчәдән өтән заман,
Рамизлә гаршылашды
Мәктәб јолдашы Заман.
Рамиз бөјүк севинчлә
Замана салам верди.
Ачыглы бахыб Заман
Достундан үз чевирди.
Чох тәәччүблә Рамиз
Замана деди: — Нә вар?
Нијә гашгабағындан
Јағыр гара булудлар?
Мән ки, сәнә јаманлыг
Етмәмишәм, әзизим!
Арамызда јолдашлыг,
Мәһәббәт олмуш бизим.
Чалышмышам күл гәдәр
Мәндән инчимәјәсэн,
Һисс едирәм, гәлбиндә
Инчиклик вар дејәсэн.
Бунун сәбәби нәдир?
Де ки, кизли галмасын!
Һеч олармы дост-достун
Саламыны алмасын?

30

Заман деди: — Сынагдан
Чыхартдым сәни дүнән,
Бәрк ајагда бир көмәк
Көрә билмәдим сәндән.
Чографија дәрсини
Сорушанда мүәллим,
Һазыр дејилдим дәрсә,
Бағланды ағзым, дилим,
Көзүмү зилләдим ки,
Дәрс дејәсэн хәлвәт.
Сакит бахыб вермәдин
Ишарәмә бир диггәт...
Инди өзүн дүшүн бир,
Достлуғумуз тутармы?
Бәрк ајагда јахшы дост
Достуну унудармы?
Замандан бу сөзләри
Ешидиб деди Рамиз:
— Бир синифдә охујуб
Јахын дост олмушуг биз.
Билмәдијин дәрсләри
Әкәр хәлвәт десәм мән,
Дост дејил, кәрәк мәни
Сән бир дүшмән биләсэн,
Чүнки тәнбәллик едиб
Кәзәрсән бош-бошуна,
Бәнзәјәрсән инан ки,
Сән бир тутугушуна...
Заман хәчаләт чәкди
Рамизин сөзләриндән
Пешманлыг һисс олунду
Јашармыш көзләриндән.

1949

31

ЗАГАТАЛА МЕШЭЛЭРИ

Көз бахдыгча дагдыр, мешэ...
Көпүклэнэн сулар дашыр.
Зүмрүд кими јашыл дөшө
Сэрин булаг чох јарашыр.

Баш чэкибдир көјө говаг,
Бэзэјибдир һэр јамачы.
Шабалыдлар ачыб јарпаг,
Этир сачыр гоз ағачы.

Мэрчан кими һэр будагда
Парылдајыр элван зоғал.
«Нэ гүдрэт вар бу торпагда?»
Тэбиэтдэн етдим суал.

Деди: «Сығмаз мин дастана
Бу јерләрин ше'ријјэти,
Ким кэлсэ бу күлүстана
Дујар дәрин ше'ријјэти!»

1961

ГУШЧУҒАЗ

Сәһәр күнәш доғмадан,
Көјдән чэкилиб думан.
Чэмәнләрдә, күлшәндә
Күлләрә шеһ дүшәндә

32

Күлнар кэзирди бағда.
Көрдү јашыл будагда
Эјләшиб бир гәшәнк гуш,
Ганады рәнкбәрәнк гуш.
Гыз јаваш-јаваш кәлди
Гуша тәрәф јөнәлди,
Јапышды ләләјиндән.
Дүшүндү ки, гушу мән
Саларам бир гәфәсә,
Дән верәрәм, һәвәслә —
Кәләр нәғмә охујар.
Диггәтлә бахды Күлнар.
Көрдү ки, ганадындан
Гушчуғазын ахыр ган.
Гызын буланды овчу
Гушу салыб бу һала.
О гојмады завала
Кетсин јазыг гушчуғаз.
Күлнар дүшүндү бир аз,
Гушу евә апарды
Ганадыны бәрк сарды.
Бир һәфтә евдә галды.
Јаралы гуш сағалды.
Күлнар гушу бурахды.
Гуш учду, Күлнар бахды.
Деди: — Уч-уч көјләрә!
Кет јуван олан јерә:
Исти јуванда динчәл,
Јазда бизә гонаг кәл.
Оху јашыл бағларда,
Чичәкли будагларда.

1962

33

АҒАЧЛАРЫН ШИКАЈӘТИ

Шикајәт едир
Бағчалар-бағлар:
«Бизи инчидир
Надинч ушағлар.
Һарда күл көрсә
Дәчәлләр дәрир.
Јашыл бағлара
Чох зәрәр верир.
Надинчләр кәзир
Јашыл бағлары
Гырыр, сындырыр
Көј будағлары».
Көј жарпаг ачмыш
Көрпә будағлар
Дејир: «Гырмајын
Бизи, ушағлар!
Бој атыб јајда
Дирчәлирик биз.
Көнүл охшајыр
Јашыл көлкәмиз.
Бағда кәзмәјин
Бир гајдасы вар.
Ағач гырмасын
Кәрәк ушағлар,
Бу дәчәлликдән
Кәлин әл чәкин,
Бачардыгча сиз
Күл, чичәк әкин.
Бол ағач әксә

Ушағлар әкәр,
Бағ кими олар
Һәр кәнд, һәр шәһәр».

1948

ФӘРҲАДЫН ЕТИРАФЫ

Фәрһады јатағында
Јуху тутмур бу кечә.
О, јухуја кедәрди
Јатағына киринчә.
Бу ахшам көнлүндә вар
Нәдәнсә бир изтираб.
Һесабдан «үч» алыбдыр,
Сыхыр гәлбини әзаб.
Даима дәрсләриндән
Алмышдыр ә'ла гијмәт,
Мүәллимләр бәсләјиб
Она дәрин мәһәббәт.
Бүтүн синиф ә'лачы
Танымышдыр Фәрһады.
Дивар гәзетләриндә
Јазылыр даим ады.
Бу күн илк дәфәдир ки,
Бурахыбдыр бир нөгсан, —
Дүшүндүкчә Фәрһадын
Башындан чыхыр думан,
Кечә кечир... парлајыр
Јагут рәнкли шәфәгләр,
Фәрһад өз атасилә
Көрүшә кәлир сәһәр.
Чыхарыб атасына

Көстэрэндә чәдвәли,
Бир үшүтмә һисс едир,
Әсир Фәрһадын әли.
Сөйләјир ки: — Атачан!
Бағышла мәни... Дүнән
Јахшы чаваб вермәјиб
Һесабдан «үч» алдым мән.
Оғлуну һәјәчанлы
Көрүб меһрибан ата,
Дејир ки: — Доғрудан да
Бурахмысан бир хата.
Оғлум, ә'ла гијмәт ал!
Гој олмасын бу нөгсан.
Бил ки, керилик севмәз,
Һеч вахт габагчыл инсан,
Күнләрлә чалышараг.
Көстәрир бөјүк инад.
Ахырда мәгсәдинә
Чатыр јенә дә Фәрһад
Дәрсләриндән бу рүбдә
Ә'ла олур гијмәти.
Верир көзәл нәтичә
Онун бөјүк зәһмәти.

1948

БАЛЫГЧЫЛАР

Кечәдир, сакит кечә,
Дәниз јатыб, сулар лал.
Бир ити хәнчәр кими
Көјдә парлајыр һилал.

36

Узагда ағ булудлар
Сүзүлүр үфүгләрдән,
Күмүш сулар үстүндә
Ганад ачыб бир јелкән.
Балыгчылар гајыгла
Чыхыб јенә Хәзәрә.
Шаиранә көрүнүр
Бу лөвһә, бу мәнзәрә.

Балыгчылар дәниздә
Чалышыр сәһәрәчән,
Башларынын үстүндән
Кечир думан, кечир чән.
Әсәр етмир онлара
Дәнизин күләкләри,
Полад кими мөһкәмдир
Гүввәтли биләкләри.

Дан јери ағаранда
Парлајыр ал шәфәгләр,
Аловдан көјнәк кејир
Үфүгләр сәһәр-сәһәр.
Ордан кери гајыдан
Гајығын ағ јелкәни,
Гүрурла саламлајыр
Әзәмәтли өлкәни.

1948

ГҮДРӘТ

Кечәдир, әсир күләк,
Гопуб шиддәтли туфан.
Чошуб-гајнајыр Хәзәр

37

Күкрәјән далғалардан.
Дәниздә буругларын
Әтрафы көпүкләнир.
Далғалар бир дағ кими
Лүксәлир көјә, енир.
О горхунч ләпәләри
Барказлар аша билмир,
Дәниз буругларына
Кәлиб јанаша билмир.
Гулаглары батырыр
Суларын чошғун сәси.
Ики күндүр дәјишмир
Гүдрәткилин нөвбәси.
Далғалар курулдајыр,
Күләк чапыр атыны.
Гүдрәт јолдашларыјла
Јарыр јерин гатыны.
Ишчиләр динчәлмәкчин
Будкаја кирир һәрдән.
Будур, учур будка да,
Күләјин шиддәтиндән...
Һәр тахтасы дәниздә
Сәпәләнир бир јана,
Инди оғул истәјир
Бу сојугда дајана!
Гүдрәт јолдашларына
Мәрдликлә верир үрәк.
Дејир: — Күләк јатынча
Бурда чалышаг кәрәк.
Бригада чалышыр,
Һүнәр көстәрир ишдә.
Бөјүк инад көстәрир
Тәбиәтлә дөјүшдә.
Күләк јатмыш... Кечәки

Туфандан јох бир әсәр.
Күнәшин шәфәгиндән
Парлајыр сакит Хәзәр.
Будур, мазутлу барказ,
Мави сулары ашыр —
Кәлир Гүдрәт ишләјән
Буруға јахынлашыр.

Гүдрәти әвәз едир
Буруг устасы Аслан,
Көрүр ки, өз ишиндән
Достлар галмајыб бир ан.
Фәһләләрин мәрдлији
Нәчиб һисси, нијјәти,
Мәғлуб едир јенә дә
Дөјүшдә тәбиәти.

1947

МЕШӘДӘ ДҮШӘРКӘ

Күнәш чыхыр, үфүгләр
Гызыл рәнкә бојаныр.
Өз ширин јухусундан
Јашыл мешә ојаныр,

Һәр тәрәфә јајылыр
Гушларын шән нәғмәси.
Дашларда көпүкләнән,
Ахан суларын сәси.

Јашыл отлар үстүндә
Сәфалы бир кушәдә.

Пионер дүшөркәмиз
Чадыр гуруб мешәдә.

Ојанырыг јухудан
Сәһәр гушларла биркә.
Идман үчүн чадырдан
Чыхырыг чәркә-чәркә.

Көнүлачан нәғмәмиз
Јајылыр узаглара.
Гонур рәнкбәрәнк гушлар
Шахлара, будаглара.

Отлара шеһ дүшүбдүр,
Әтир јајыр чичәкләр.
Учушур ганадлары
Түл кими кәпәнәкләр.

Бә'зән моруг јығырыг,
Бә'зән дадлы чижәләк.
Чөр-чөпдән очаг чатыб
Биширирик көбәләк.

Кими нағыл данышыр,
Кими китаб охујур.
Кими тәр чубуглардан
Кичик сәбәт тохујур.

Һәрә күндәлијинә
Јазыр хатиратыны.
Унутмарыг һеч заман
Дүшөркә һәјатыны.

1965

ИЛГАРЫН БАҒЧАСЫ

Бир гоча дајысы вар
Илгарын Шүвәланда.
Тә'тил заманы Илгар
Һәрдән кәндә кәләндә,
Дајысынын евиндә
Галыр үч-дөрд күн гонаг.
Нијаз дајы бағбандыр,
Салыб сәфалы бир бағ.
Күлләри, чичәкләри
Бечәрир севә-севә.
Јетишдириб бағында
Һәр чүрә дадлы мејвә.
Илгар кәндә кәлмишди
Кечән ил пајыз чағы,
Дајысыјла бәрабәр
Кәзирди сәһәр бағы
Әтир сачыр һејвалар,
Дәјмишди күлөјшә нар.
Бахдыгча ағачлара
Фәрәһләнирди Илгар.
Она күлүмсәјирди
Ал-әлван гызылкүлләр...
Бир нечә ағач әкди
Нијаз дајы бир сәһәр.
Көрдүјү бағча-бағла
Илгар чох марагланды.
Бағбанлыға гәлбиндә
Бир мәнәббәт ојанды.
Деди: — Ај дајы, мән дә
Ағач әксәм көјәрәр?
— Бала, нијә көјәрмир?

Һәр нә әксән, бар верәр.
Бу күлләр, бу ағачлар
Баша кәлир зәһмәтлә
Дајысынын әлине
Илгар бахды диггәтлә.
Нијаз дајы Илгары
Һәвәсләндирсин дејә,
Үч-дөрд мејвә ағачы
Верди она һәдијјә.
Деди: — Кет һәјәтдә әк,
Ағыллы балам Илгар.
Вахт олар бар кәтирәр
Бу көрдүјүн ағачлар...

Шәһәрә кәлән кими
О, фиданлары әкди.
Күбрә вериб, суварды,
Илгар чох зәһмәт чәкди.
Күн кечди доланды ај,
Јетишди көзәл баһар.
Ағачлара бир сәһәр
Бахмаға кәлди Илгар.
Көрдү ки, һәр ағача
Сәпилиб санки инчи
Ағаппаг чичәк ачыб.
Артды онун севинчи,
Илгар өз бағчасына
Еләјирди тамаша.
Дүшүнүрдү һәр арзу
Зәһмәтлә кәлир баша.

1958

ИЛК ИМТАҢАН

Һәјәтда илк дәфәдир
Верирсиниз имтаһан.
Сизи чох сынаглардан
Кечирәр һәлә заман.

Унутмајын, һәјатын
Белә бир гануну вар;
Әмәксевән һәр инсан
Олур анчаг бәхтијар.

Габагда аддымлајыр
Һеч јорулмаг билмәјән,
Чәтинликләр өнүндә
Сарсылыб әјилмәјән.

Чалышын, гырылмасын
Бир ан да инамыныз!
Сизи јүксәк зирвәјә
Галдырсын ганадыныз.

1965

ГОЧА БӘННА

Будур, дашлары јонуб
Ев тикир гоча бәнна.
Күндән-күнә јүксәлир,
Баш чәкир көјә бина.
Өз ишиндә чалышыр
Гоча-кәнч бир үрәклә
Сәадәти бир саныр

О, шәрәфли әмәклә.
Жаратдығы евләрин
Инчә, зәриф нахышы
Һејран едир инсаны.
Гамашдырыр бахышы...
Бир чох биналар тикиб
Гоча бәнна шәһәрдә,
Кәзир онун сөһбәти
Ағызларда, дилләрдә.
Зәһмәтсевән устанын
Бөјүк һүнәри вардыр,
Жаратдығы һәр бина
Кәнч нәслә јадикардыр.

1949

ПОЛАДӘРИДӘН

Будур бөјүк заводда
Гызғын аловлу одда,
Јајын исти чағында,
Очағын габағында
Дуруб күрәји енли,
Гүввәтли, тунч бәдәнли
Уста полад әридир.
Милјонлардан биридир
Көрдүјүн садә инсан,
Әмәксевән гәһрәман.
Јарадан олур гадир,
О сабаһы јарадыр.

1963

ТАХЫЛ ЗӘМИЛӘРИНДӘ

Мен әсир тарлаларда
Сүнбүлләр јырғаланыр.
Санки гызыл дәнизи
Парлајыр, далғаланыр.

Дүзләр узаныб кедир,
Көз бахдыгча зәмидир.
Ишләјән комбајнлар
Елә бил ки, кәмидир.

Һамы көрүр тарлада
Зәһмәтинин барыны,
Бәрәкәтли дүзләрдән
Јығдығы мирварыны.

Сејр етдикчә тарланы
Бу сөз кәлир үрәкдән:
Јер үзүндә дәјәрли
Не'мәт вармы чөрәкдән?!

1965

ДАҒЫН ГӘЛБИ

Гарлы дағлар баш чәкир
Көјләрә гәлби олур;
Дашдан јаранса белә,
Дағын да гәлби олур.

Дағын гэлби булагдыр,
Су верир сэрин-сэрин.
Гар кими саф гэлби вар
Булагдан ичэнлэрин.

1960

ЗЭҢМЭТИН БАРЫ

Бағбан ағач экэндә,
Олур мејвәси, бары.
Зәһмәт чәкиб чичәкдән
Бал һазырлајыр ары.

Колхозчу јер шумлајыб
Тарлаја дән сәпирсә,
Бирчә овуч буғдадан
Мәһсул алыр бир кисә.

1960

ЛАЛӘ

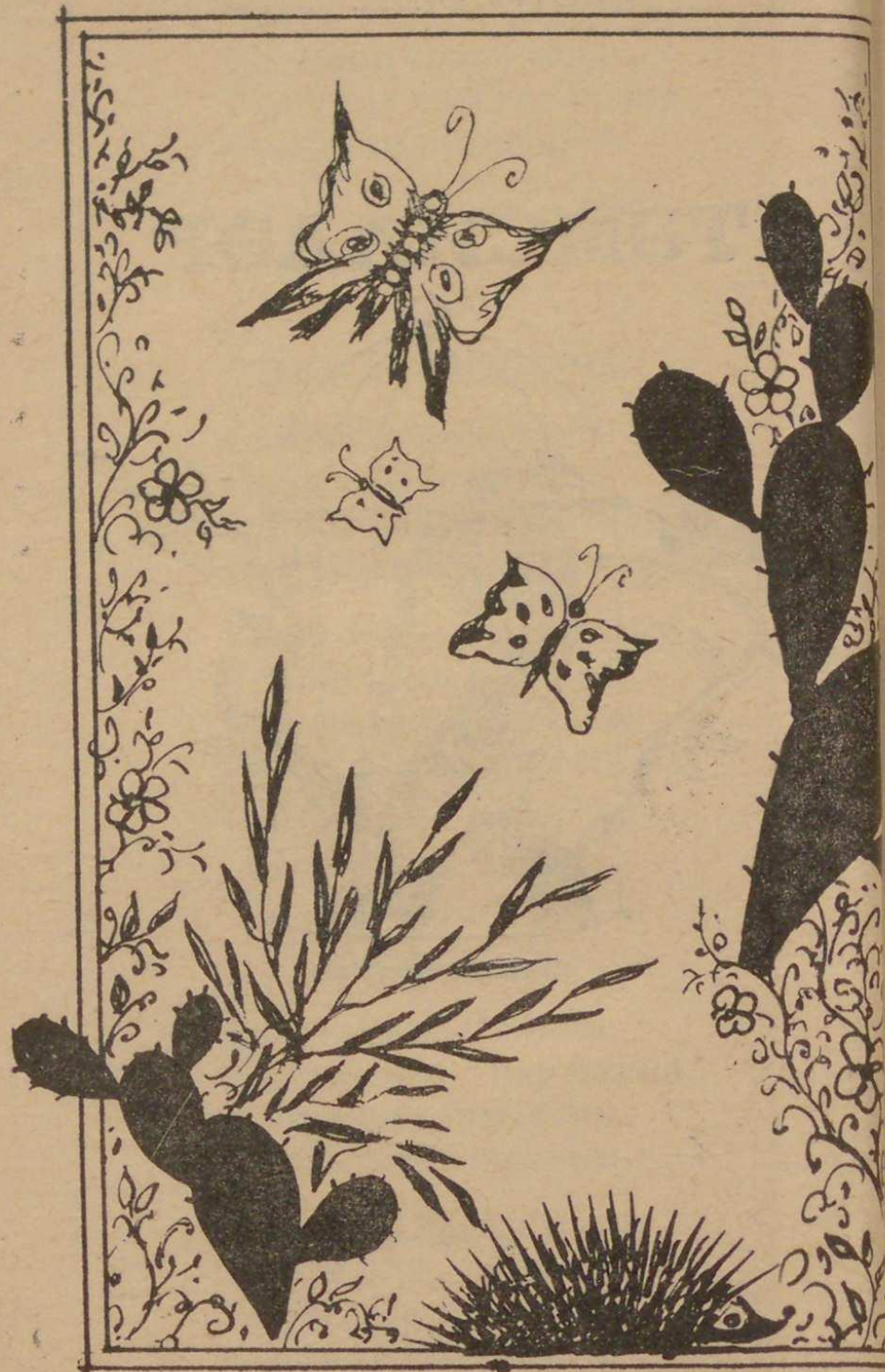
Гонағысан јајлағын,
Һәр чәмәнин, һәр бағын,
Алов кими јанырсан,
Халлы олур јанағын.

Адындыр баһар гызы,
Донун олур гырмызы,
Ачанда бәзәјирсән
Севимли јурдумузу.

1962

ТӘМСИЛЛӘР

ТИКАН ВЭ ГЫЗЫЛКҮЛ

Тикан чох тээччүблэ
Сөjlәди гызылкүлә:
Бир колда, бир будагда
Јетиширик биз дагда
Бәс сәбәб нәдир ки, сән
Һамыја севимлисән,
Мәни севмәјир һеч кәс?
Күл деди: дејил әбәс,
Бир јердә олсаг да биз,
Ајрыдыр хисләтимиз.
Сән һәр әлә батырсан,
Инчидиб ганадырсан.
Мән көнүл охшајырам,
Гәлбләрдә јашајырам.

1967

ДАРКӨЗ ЈАПЛАГ

Багда даркөз јапалаг
Әлдән-ајагдан узаг
Јува гурду өзүнә.
Истәмәди көзүнә
Көрүнсүн бир көјәрчин.

Дурна, бүлбүл, билдирчин.
Кэлди бир бүлбүл, сәһәр
Охуду шән нәғмәләр.
Гәлби од тутуб јанды,
Јувасындан бојланды,
Јапалаг деди: бүлбүл,
Сәни чошдурубду күл.
Охујурсан һәвәслә,
Сәһәр-сәһәр зил сәслә.
Анчаг билмирсэн ки, мән
Хошланмырам нәғмәдән.
Һәр нәғмән јүз рәнк олур,
Гулагларым дәнк олур.
Бүлбүл деди: јапалаг,
Дөрдкөзләрин дејил бағ.
Бурда һәр чүрә гуш вар,
Торағаж, гарангуш вар.
Һамы севир нәғмәни.
Көзәл сәс јалныз сәни
Нараһат едирсә кәл,
Олма гушлара әнкәл.
Кет харабә күнчүнә,
Нәғмәкардан инчимә.

1967

ДОЛЧА ВӘ ПИЈАЛӘ

Пијалә деди: долча
Олса да мәнән уча,
Габағымда әјилир,

Өзүнү кичик билир.
Бахсалар она кендән
Дејәрләр: горхур мәнән.
Долча деди: пијалә!
Ујма бу хам хәјалә.
Бошлар көстәрәр гүрур,
Долулар олмаз мәғрур.
Сән бошсан, мән долујам,
Әјилсәм дә улујам.
Әксилмәјир һөрмәтим,
Јахшылыгдыр нијјәтим.

1967

НАР ЈЕЈӘН УЗУНГУЛАГ

Бир дәфә узунгулаг
Көрдү мејвәли бир бағ.
Итирмәди фүрсәти
Баға кирди хәлвәти
Бир ағачда варды бар,
Алма, армуд, һејва, нар.
Тез ағзыны узатды,
Улаг будағы дартды,
Габығыјла чејнәди,
Бүтүн бир нары једи.
Көрдү ачыдыр јаман,
Деди: билмирәм инсан!
Бу нары нечә јејир?
Һәр јердә тә'рифләјир
Белә ачы мејвәни.
Дәһшәт көтүрүб мәни..

Диллэнди нар ағачы,
Деди: нар дежил ачы.
Габығыјла јејирсэн.
Нара ачы дејирсэн.
Улаг нэдир, бағ нэдир,
Нар нэдир, улаг нэдир?

1967

ОВЧУ ВӘ ГУЗУ

Бир дэфә кечәјары
Овчу бир чанавары
Тутуб кәтирди кәндә,
Бағлајыб салды бәндә.
Бу овчу бир ағаппаг
Түкү ипәкдән јумшаг
Көк гузу сахламышды.
Һәјәтдә бағламышды
Гузу гурдла үз-үзә
Дуруб бахды көз-көзә.
Гәлбинә горху чөкдү,
Күндә әтини төкдү,
Бир гуру сүмүк олду.
Дәри она јүк олду.
Гузуну көрүб овчу
Јанды гәлбинин ичи.
Сөјләди: ај гузум, сән
Вахтында јемләнирсән.
Чохдур отун, әләфин.
Әввәлләр сазды кефин.
Сәбәб нэдир бу һала,—
Өмрүн кедир завала?

52

Овчуја деди гузу
Билмәк истәсэн дүзү,
Чанавары көрәндә
Тагәт галмајыр мәндә,
Јаман горхуб һүркүрәм,
Мән әtimi төкүрәм.

1967

КӘПӘНӘК ВӘ БАЛ АРЫСЫ

Арыја бир кәпәнәк
Сөјләди: бу күл-чичәк
Мәнә јарашыр анчаг.
Сејр елә, һүснүмә бах,
Көр нечә рәнкбәрәнкәм,
Күлләр кими гәшәнкәм.
Рәнкин сәнин сапсары
Бу сир-сифәтлә, ары,
Доланырсан күлшәни,
Чәмәнләри, мешәни.
Ары деди: кәпәнәк,
Дүздүр, дејиләм көјчәк.
Лакин гондуғум күлдән
Бал һазырлајырам мән.
Һамы јејир балымдан.
Хошланыр бу һалымдан.
Сән өз зөвгүнә көрә
Гонурсан чичәкләрә,
Бәнзәсэн дә күлләрә,
Фајдан јохдур елләрә.

1967

53

ДАРҒА—ГАРҒА

Гушларын шаһы тәрлан,
Адлы-санлы һөкмран
Әмр едиб деди:— Гарға,
Едирәм сәни дарға!
Јашыл мешәдә, бағда,
Чәмәнликдә, јајлагда,
Ирадәнлә, һөкмүнлә
Нә истәјирсән елә.
Гарға јаман севинди,
Дүшүнүб деди:— Инди
Вар мәндә бөјүк гүдрәт.
Әлимә кечиб фүрсәт
Кәрәк нәғмәкар гушлар,
Бүлбүлләр, гарангушлар
Кәлиб јашыл бағларда
Охумасын баһарда.
Һәр тәрәфдә гарғалар
Гышгырыб десин гар, гар.
Ел зөвг алсын сәсиндән
Гарға вәзифәсиндән
Олуб елә бәдкүман,
Лап чыхмышды јадындан
Онун мискин гарғалыг
Едән заман дарғалыг.
Олду башга һәвәсдә...
Гонду бир күн леш үстә.
Елә көјдән бу заман
Шығыјыб кәлди тәрлан.
Гарға сајмады ону,
Пис олду ишин сону.
Тәрлан бәрк ачыгланды.
Гәзәбдән гәлби јанды,

Елә вурду гарғаны,
Чыхды ловғанын чаны.

ЛОВҒА ЧЫРАГ

Чыраг кечә јанырды,
Јаман ловғаланырды.
Дејирди: јарашығым,
Көнүлачан ишығым
Јајылыбдыр дүнјаја.
Дәјәр Күнәшә, Аја.
Ачылды ајдын сәһәр
Парылдады шәфәгләр,
Көјдә ал Күнәш јанды,
Јер үзү ишыгланды.
Јүз рәнк алды чичәкләр,
Учушду кәпәнәкләр,
Ишыгланды һәр отаг,
Өлкүн көрүнүб чыраг
Сөндү бүтүн нәфәси,
Итди кетди шө'ләси.

1967

ГАРТАЛ ГҮРУРУ

Бир гарталы мәнбәсдә
Мөһкәм дәмир гәфәсдә
Сахлајырды бир овчу
Чохду гарталын күчү,
Анчаг ганад ачмаға

Дар гэфэсдэ учмаға
Тапмырды неч бир имкан.
Сэрчэ учуб ағачдан
Кэлди гэфэсэ гонду
Ачы сөзлэ тохунду
Үрәжинэ гарталын.
Деди: нечәдир һалын?
Кәлсәнэ ганад ачаг,
Көйдә бәрабәр учаг?!
Көрәк ким чох жүксәләр,
Жарышда галиб кәләр,
Чәксә дә чох изтираб,
Гартал вермәди чаваб.
Чырпды ганадларыны,
Позмады вүгарыны.

1967

ЖАРАСА ВӘ ПӘРВАНӘ

Жараса пәрванәјә
Суал верди ки: нијә
Чәзб едир сәни ишыг,
Олмусан ода ашиг?
Башына доланырсан,
Бирчә анда јанырсан.
Зүлмәт олса да јерим,
Узундур мәним өмрүм.
Пәрванә деди: әкәр
Гаранлыг ичиндә сән
Јүз ил өмүр еләсән
Кедәр һәјатын һәдәр.

1962

ГАРАНГУШ ВӘ БАЈГУШ

Јетишди баһар чағы,
Бәзәди күлләр бағы.
Гарангуш бир будагда
Охујан заман багда,
Бајгуш деди: гарангуш!
Бу күн гуртарыбдыр гыш.
Хәбәр тутуб баһардан
Кәлиб чыхмысан һардан?
Мән багдајам һәр сәһәр,
Тутмурам јаздан хәбәр.
Гарангуш деди: бајгуш,
Бирдир сәнә баһар, гыш.
Уламагдыр сәнәтин,
Јазы дујарсан чәтин,
Вурулмушам мән јаза
Хош нәғмәјә, шән саза.

1963

АСЛАН ВӘ ЧЕЈРАН

Асланын гарны тохду,
Шикара мејли јохду.
Дүздә көрдү бир чејран,
Һүснүнә олду һејран.
Сөјләди: чејран гардаш,
Јахын кәл, олаг сирдаш.
Вурулдум камалына,
Һүснүнә, чамалына,

57

Кэл кечэни, күндүзү,
Кэзэк сәнинлә дүзү.
Сән зөвг ал бу чәмәндән,
Мән дә зөвг алым сәндән.
Чејранын гәлби сафды,
Дүшүндү һеч инсафды
Инанмајым аслана.
Бу гүввәтли һејвана.
Аслан истәсә бу ан
Салар мәни ајагдан.
Јолдаш олду аслана,
Достлар чыхды чөвлана.
Аз кедиб, үз кетдиләр,
Дағ ашыб, дүз кетдиләр.
Аслан јаман ачыды,
Дишләрини гычады.
Деди: чејран, мәнә бах,
Достлуг, гардашлыг, анчаг
Белә һәгигәт дә вар:
Әлә кечмәјир шикар,
Гала билмәрик биз ач.
Әзизим, будур әлач.
Бу мејданда дөјүшәк,
Биримиз мәғлуб дүшәк,
Күчлү күчсүзү јесин.
Јазыг чејран нә десин,
Күчү чатмаз аслана,—
Гача билмәз һеч јана.

1961

СӨЈҮД ВӘ ЛИМОН КОЛУ

Лимон колуна сөјүд
Вериб бир сәһәр өјүд,
Деди: аз олур барын,
Башланынча нүбарын
Битир бир нечә күнә.
Ағач кәрәк өјүнә
Ил боју мејвәсијлә,
Бар вермәк һәвәсијлә.
Әсәр едиб лимона
Бу тә'нә, деди она:
—Мәнә вермә чох өјүд,
Өзүн бар кәтир, сөјүд!

1961

ӘДАБАЗ МЕЈМУН

Әдабаз олар мејмун.
Чыхарар һәр чүр ојун.
Адәт едиб нәдәнсә
Јамсылар кими көрсә.
Бир күн сәһәр мешәдә
Хәлвәтчә бир кушәдә
Пәләнк узанан заман,
Мејмун ениб ағачдан
Пәләнки јамсылады,
Гујруғуну булады.
Пәләнк кими көзүнү
Гыјыб, мејмун өзүнү
Пәләнкә бәнзәдәндә,

Ојунбазлыг едэндэ
Пэлэнк јериндэн галхды,
Вугарла она бахды,
Жетмэк истэди анчаг,
Гачыб эдабаз гочаг
Онун јолуну кэсди.
Пэлэнк сөјлэди: бэсди
Олдум сэнэ эјлэнчэ!
Гэзэблэ атды пэнчэ
Елэ вурду мејмуну,
Битди бүтүн ојуну.

1963

КИРПИ ВЭ ИЛАН

Кирпијэ деди илан:
— Кэл дост олаг јахындан!
Хэнчэр кими бизини
Ат, мэн көрүм үзүнү.
Артсын сэнэ һөрмәтим,
Чохалсын мәнәббәтим.
Кирпи деди: чох көзэл,
Мэн бизими атым, кэл
Зәһәрини ат сән дә,
Инам ојансын мән дә.
Илан деди: дишимдән,
Мән санчмаг вәрдишимдән
Эл көтүрмәрәм эсла,
Дағылса бүтүн дүнја.
Санчмаг олуб вәрдишим,
Зәһәрсиз кечмэз ишим.

1961

ТАМАҢКАР ГАРҒА

Дүзләри тутмушду гар,
Гарға дејирди: «гар-гар».
Сәрчэ ахтарырды дән.
Гарғаны көрүб бирдән,
Деди: үч ајдан бәри
Гар өртүбдүр һәр јери,
Гарылдајыб елэ сән
Јенэ «гар-гар» дејирсэн.
Гарға сөјлэди: гарсыз
Ағачлар галар барсыз,
Мејвә көрмәзсэн бағда,
Мәһсул олмаз торпагда.
«Чик-чик» еләјиб сәрчэ
Гарғаја деди: бирчэ
Этәјиндән төк дашы,
Мәни санма чох нашы.
Дүздүр, гарда вар фајда.
Анчаг сән гышда, јајда
Елэ дејирсэн «гар-гар».
Дојмурсан, ај тамаһкар!

1961

ЧАНАВАР ВЭ ТҮЛКҮ

Бәрк човғунду, дүзэндэ
Ач гурд овчүн кәзэндэ
Бир түлкүјә раст кәлди,
Кефи јаман көкәлди.

Деди: түлкү лэлә, кәл!
Кәтириб сәни эчәл,
Раст кәлмисән ач гурда,
Ишин битәчәк бурда.
Түлкү деди: чанавар,
Бу јахында бир ат вар,
Башынчын, он күн јесән
Бәсиндир, кәл кедәк сән,
Көһлән аты јерә сәр,
Мејданда һүнәр көстәр.
Је, ағзын кәлсин дада.
Көр, нәләр вар дүнјада!
Аты овласын дејә
Гурд гошулду түлкүјә,
Кәлди ат кәзән јерә,
Һүчум етди кәһәрә.
Кәһәр бир тәпик вурду,
Шил-күт еләди гурду.
Түлкү гачмаг истәди.
Кишнәјиб кәһәр деди:
—Ал, бу да сәнин пајын!
Тәк галмасын гурд дајын.
Елә вурду түлкүнү,
Јел совурду түкүнү—
Һијләкәрин дөрд јана.
Гурдла дүшдү јан-јана.

1963

ЭГРӘБ ВӘ ЧАНАГЛЫ БАҒА

Кирмишди эгрәб баға,
Кәлиб чанаглы баға
Эгрәблә сирдаш олду,
Дост олду, гардаш олду.
Ики әзиз, меһрибан
Јолдаш бағда бир заман
Бирликдә једи, ичди.
Күнләри чох шән кечди.
Бир күн гопду бәрк туфан,
Күләк достлары бағдан
Көтүрүб чох шиддәтлә
Атды кениш саһилә.
Эгрәб деди: достум, сән,
Үзүб чајдан кечәрсән,
Мән бурда галарам тәк.
Сәндән ајрылмыр үрәк,
Олмушуг јахын һәмдәм,
Гәлбими сыхар дәрд, гәм,
Баға деди: достум, кәл,
Мин архама әлбәәл
Чајдан кечирим сәни,
Бурах јерсиз гүссәни.
Кедәк башга бир баға
Алды меһрибан баға
Архасына эгрәби.
Бир аз јол кедән кими
Эгрәб санчды достуну.
Дујараг баға буну
Деди: ај үзү гара
Дост-доста вурар јара?
Эгрәб деди: әзизим,

Гара олса да үзүм,
Санчмаг мөндө адэтдир,
Санма бу эдавэтдир.
Баш вурду суја баға.
Сөjlәди: эгрәб гаға,
Мәним дә адәтим бах,
Олуб суја баш вурмаг.
Эгрәби атды суја
Баға чыхды гуруја.

1963

БҮЛБҮЛ ВӘ ЧАЛАҒАН

Чалаған кәлиб дилә,
Бир күн деди бүлбүлә:
—Өjrәт мәнә дә нәгмә,
Шөвг илә кәлим, дәмә,
Охујум, вурум чәһ-чәһ,
Динләјән десин бәһ-бәһ...
Һәмдәм олум күлләрә,
Адым дүшсүн дилләрә.

Бүлбүл деди: чалаған!
Пәнчәндә көрүнүр ган.
Јыртычылыгдыр пешән.
Сәнә јаддыр бу күлшән.
Сәндән нәгмәкар олмаз,
Гызылкүлә јар олмаз!

1961

ПОЕМАЛАР

КӨЈЭРЧИН

Мәғрур тәрланда
Белә адәт вар:
Өз шикарыны
Көјдә овлајар.
Көрсә бир јерә
Гонуб билдирчин,
Кәклик, ја турач,
Ја да көјәрчин,
Тәрлан тез гонар
Онун јанына,
Бир ләрзә салар
Әввәл чанына.
Вуруб дөшүјлә
Галдырар јердән,
Чумар һавада
Үстүнә бирдән.
Бир ағ көјәрчин
Бир дәфә баға
Учараг гонду
Јашыл будаға.
Илдырым кими
Шығыјыб бу ан,
Һарданса кәлди
Алычы тәрлан.
Көјәрчин ону
Көрүнчә әсди,

Билди ки, нәдир
Тәрланын гәсди.
Сүздү тәрланы
Мәһзун бахышла,
«Гу-гу» сөjlәди
О јалварышла.
Архын башында
Елә бу заман
Бели әлиндә
Дурмушду бағбан.
Заваллы гуша
Јазығы кәлди,
Сапанды чәкиб
Ора јөнәлди.
Сүр'әтлә алды
Тәрланы нишан,
Вуруб бағрыны
Еләди шан-шан.
Бирдән бу јандан
Чыхды он атлы,
Көһлән атлары
Шимшәк ганадлы.
Ән габагдакы
Бир һөкмдарды,
Алмаз гылынчы,
Хәнчәри варды.
Көрүнчә тәрлан
Сәрилиб јерә,
Үрәкдән чәкди
Гәзәблә нә'рә:
«Де көрүм, бағбан!
Нә чүр'әтлә сән
Вуруб тәрланы

Јерә сәрмисән?
Билмирдин мәкәр
Мәнимдир тәрлан?!
Инди јасында
Ағлајар анан!»
Шаһ әмр ејләди
Одун галансын,
Бағбан аловлу
Тонгалда јансын.
Нөкәрләр һамы
Баш әјиб әмрә
Сүр'әтлә атдан
Ендиләр јерә,
Одун кәтирди
Һәрә бир гучаг,
Бағда галанды
Бөјүк бир очаг.
Көјәрчин көрүб
Бағбаны дарда,
Раһат дурмады
Јашыл бағларда.
Тез ганадланыб
Көјә јүксәлди.
Бағдакы архын
Башына кәлди.
Гәлбиндә доста
Көмәк арзусу,
Алды ағзына,
Ики дамчы су,
Бөјүк һәјәчанла
О ганад чалды,
Гајыдыб јенә
Көјә учалды.
Сорушду ондан

Бир көк билдирчин:
«Һара учурсан?
Белә, көјәрчин?»
Көјәрчин деди:
«Ити чајнагдан
Гуртарды мәни
Бу күн бир бағбан.
Шаһ гәзәбләниб
Ону јахачаг.
Будур, гурулуб
Бағда бир очаг
Доста көмәкчин
Сөзүн доғрусу,
Мән дә ағзымда
Апарырам су.
Оду сөндүрүм
Бәлкә биртәһәр,
Бағбанын өмрү
Кетмәсин һәдәр.
О гуртармышдыр
Мәни өлүмдән
Мәним бу кәлир
Анчаг әлимдән!»
Дост, дост јолунда
Чалышсын кәрәк,
Достчун һәр заман
Чырпынсын үрәк.

1947

ДӘЈИШИБ ШЫЛТАГ ГЫЗ

Күнәш доғубдур сәһәр
Ојаныбдыр көрпәләр.
Шылтаг гызса бәрк јатыр,
Нәнә ону ојадыр.
Дејир:—Ај гызым, ојан
Күн кечиб күнортадан.
Гаралыр гызын ганы,
Дартыб атыр јорғаны.
Ағлајыр дејир—Нәдән,
Јатмаг истәјәндә мән
Ојадырсыз јухудан?
Үзүнү јујан заман
Шылтаг едән гыз јенә
Ағлајыр дөнә-дөнә,
Каһ дејир:—Сабун јохдур,
Каһ дејир:—Су сојугдур.
Сабуну көстәрирләр,
Исти су да верирләр.
О јенә едир шылтаг
Сәсиндән батыр гулаг.
Дејир:—Крант паслыдыр
Сабун нәдән јастыдыр...
Һирсләнир бирдән-бирә
Фырчаны вурур јерә.
Көрпәләр сәһәр-сәһәр
Һамы јемәк јејирләр.
Шылтаг гызчығаз анчаг—
Јемир пендир, гајғанаг.
Бәјәнмир өз пајыны,
Ичмир ширин чајыны
Инчидир нәнәсини,

Шылтагланыр, гышгырыр,
Вуруб финчаны гырыр.
Кэзмәјә чыхан заман
Шылтаг гыз ачығындан
Эзир ипәк донуну
Кејмәјир палтосуну.
Мызылдајыр, аглајыр,
Нә лентини баглајыр,
Нә тахыр өнлүјүнү,
Һирсләнир бүтүн күнү
Шылтаг едән гыз бир ан
Әл чәкмир шылтағындан.
Данышыр ловға-ловға,
Дејир:— Јемирәм довға!
Бәјәнмирәм бозбашы!
Истәмирәм бу ашы!
Тутур гызын ачығы,
Чырпыр јерә гашығы...

Чөкүбдүр дәрин кечә.
Јатыр гарангуш, сәрчә,
Јашыл чәмәндә, бағда.
Гушлар јатыр будагда.
Јатыр булудларда ај,
Күләкләр дејир лајлај.
Бахыр көјдән улдузлар,
Јатыр балача гызлар.
Ојаг галыбдыр јалныз
Һеч јатмајыр шылтаг гыз.
Нәнә дүшүнүр, кәрәк,
Гызы бағчаја верәк.
Шылтаг гызы бу сәһәр,
Бағчаја кәтирирләр.

Көрүр бурда чох ушаг
Әввәлчә едир шылтаг.
Сонра көрүр ки: Нәркиз,
Солмаз, Илһам, Фирәнкиз,
Елман вериб әл-әлә
Ојнајыр күлә-күлә.
Шылтаг едән гыз бирдән
Гачыр дурдуғу јердән,
Гошулур ушаглара—
О кичик гочаглара.
Дәјишибдир шылтаг гыз,
Инди олуб јахшы гыз.
Һәр күн бағчаја кәлир,
Ушагларла әјләнир.
Узаныр өз тахтында,
Јатыр-дурур вахтында.
Јујунанда көрпәләр
О да јујунур сәһәр,
Вахтында јејир наһар
Кејинир тәмиз палтар.
Көзәл нәғмәләр дејир,
Ше'р дә әзбәрләјир.
Бәзәјир дибчәкләри,
Суварыр чичәкләри.
Инди бу гыза һеч кәс
Шылтагчы дејә билмәз.
Дәјишиб шылтагчы гыз—
Олубду чох јахшы гыз.

КҮНЭШ БАБА

(нағыл)

Саз көтүрүб, сөз гошан
Тә'би Күр кими чошан
Ашыг мәчлис бәзәјиб,
Нағылда белә дејиб:
Кечмиш гәдим заманда
Одлар јурду Муғанда
Күлхар адлы гыз варды.
Чох зәһмәтлә јашарды.
Ишләјирди гыш, баһар.
Раһатлыг билмир Күлхар.
Одун јарырды гышда.
Бәрк гарда, бәрк јағышда
Кедирди дәјирмана.
Јазығын өкеј ана
Данлајырды үзүнү
Анчаг доғма гызыны
Севирди, охшајырды.
Пәри шән јашајырды.
Кефи-дамағы чох саз
Һамыја едирди наз.
Күлхар бир гараваш тәк
Хидмәт едәјди кәрәк
Һәр күн өкеј бачыја,
Дөзәјди һәр ачыја.
Нә десә кәтирәјди,
Јеринә јетирәјди,
Әмрини бирчә анда.
Бир күн гышда, туфанда
Бағланыб бүтүн јоллар.
Тутмушду һәр јаны гар.

Һөкм едиб дүздә, дағда.
Гылынч чәкмишди шахта.
Пәри јериндән галхды,
Көзүнү овуб бахды
Тәпә кими ағ гара.
Деди јазыг Күлхара:
—Кәрәк мәнә бу күн сән
Бәнөвшә кәтирәсэн.
Күлхар деди:—Ај Пәри,
Гар тутубдур һәр јери.
Өртүлүбдүр дағ, мешә,
Белә гышда бәнөвшә
Тапылмаз, баһар дејил.
Чөлләр лаләзар дејил
Олсун инди күл-чичәк...
Пәри сөјләди:—Кәрәк
Кедиб јерин алтындан,
Көјүн једди гатындан,
Бир бәнөвшә тапасан!..
Күлхар деди:—Ај бачы,
Мәним һалыма ачы.
Бирдәфәлик анла, бил,
Ахы бу мүкүн дејил.
Гәзәблә өкеј ана
Бағырыб деди она:
—Гараваш азғын Күлхар
Сәндә белә чүр'әт вар,
Кириширсән дә бәһсә?
Тапмалысан бир анда!
Пәри һәр нә истәсә—
Јазыг Күлхар туфанда
Чох дүзләри долашды.
Гарда галын из ачды.

Мешә кечди, ашды дағ,
Синәсиндә ағыр дағ,
Голу күчсүз, тагәтсиз,
Ајаглары гүввәтсиз
Аддымлајырды дағда.
Бирдән көрдү узагда
Күчлү бир очаг јаныр,
Һәр тәрәф ишыгланыр.
Дүшүндү ки, биртәһәр
Очаға чатсам әкәр
Бир аз гызынарам мән,
Гуртарарам өлүмдән.
Дизинә гүввәт кәлди,
Ода тәрәф јөнәлди.
Тәпәләрдән јел кими,
Дәрәләрдән сел кими
Кечди кечилмәз јоллар,
Кәлди јетишди Күлхар
Очаг көрүнән јерә.
Көрдү бурада чох уча,
Енликүрәк бир гоча
Әјниндә оддан көјнәк,
Әлиндә тунч дәјәнәк
Әјләшибдир тахт үстә.
Јанында әл-әл үстә
Он ики чаван дуруб,
Әмринә бојун буруб.
Бу он ики чаванын
Јенилмәз гәһрәманын
Үчүнүн палтары ағ,
Башында гардан папаг.
Үчү кејиниб јашыл,
Парлајыр ишыл-ишыл.

Үчү кејинибдир ал,
Папагларыдыр хал-хал.
Үчү кејиниб сары.
Һејрәт сарды Күлхары.
Көрдү јанан атәши,
О таныды Күнәши.
Әдәблә вериб салам.
Сонра чох арам-арам
Деди:—Ај Күнәш баба,
Көјнәји атәш баба.
Јер үзү ишығыны,
Бүтүн јарашығыны
Сәндән алыр һәмишә.
Шәфәгинлә дағ мешә,
Ачыр күл, ачыр чичәк.
Елләр олур севинчәк.
Мәним һалыма ачы;
Әмр едир өкеј бачы,
Гышын бу заманында;
Белә човғун анында.
Бәнөвшә тапым она.
Гәзәблә өкеј ана
Мәни говубдур дүзә.
Һәр јаны кәзә-кәзә
Бура кәлмишәм, кәрәк
Едәсэн мәнә көмәк.
Күнәш деди:—Дарыхма
Үрәјини кәл сыхма.
Бу арзун баша кәләр,
Истәдијин дүзәләр.
Сонра кејимләри ағ
Башына гардан папаг
Гојмуш үч гәһрәмана

Деди:— Кечин бу јана.
Јашыл палтар оғланлар,
Тэравэтли чаванлар
Сиз дуран јерэ кечсин,
Гој тэбиэт дәјишсин.
Гочанын бу эмрини
Алыб, кэнчлэр јерини
Бирчэ анда дәјишди,
Гыш битди, туфан кечди
Кэлди гэлбачан баһар,
Дүзэнлэр олду күлзар.
Чичэкленди бағ, мешэ,
Һэр јан олду бэнөвшэ.
Күлхар бахыб севинди...
Күнэш сөјләди:— Инди
Арзу етдијин гэдэр
Дүзлэрдэн бэнөвшэ дэр.
Күлхар деди:— Чох сағ ол,
Сэн һэмишэ парлаг ол,
Севимли Күнэш баба!
Көјнәји атэш баба!
Ишыг сач бу еллэрэ,
Шадлыг вер көнүллэрэ.
Гэлб ачан јашыл бағдан,
Чичэкленэн торпагдан,
Бэнөвшэ јығыб Күлхар,
Ашды чох дүзлэр, дағлар,
Јетишди евэ, Пэри
Көрүб бэнөвшэлэри,
Алыб һејрэтлэ бахды
Сонра дөшүнэ тахды.
Шылтаг еләјиб јенэ,
Күлхара деди:— Мәнэ
Бу ан кедэсэн кэрэк

Кәтирәсэн чижәләк.
Күлхар деди:— Ај Пэри,
Гар бүрүјүб һэр јери.
Гышын бу туфанында,
Бәрк шахта заманында
Бағланыбдыр гапылар,
Чијәләкми тапылар?
Чијәләк олар јайда,
Истилэр дүшән ајда.
Бағырыб өкеј ана:
Гәзәблэ деди она:
— Бош данышма, кет, ахтар,
Чијәләк кәтир, Күлхар!
Күлхар әлачсыз галды.
Гәлбини гүссә алды,
Үз гојду дүзэнлэрэ,
Ашыб дағ, кечиб дэрэ,
Баш вурду һэр обаја,
Кәлди, Күнэш бабаја
Һөрмәтлэ вериб салам.
Сөјләди арам-арам:
— Ишыглы Күнэш баба!
Көјнәји атэш баба!
Мәним һалыма ачы,
Әмр едиб өкеј бачы,
Гышын бу заманында
Белә човғун анында
Чијәләк тапым она.
Гәзәблэ өкеј ана
Говубдур мәни дүзә.
Һэр јаны кәзә-кәзә
Кәлмишәм бура гэдэр.
Әзиб мәни гәм, кәдэр.

Күнәш деди:—Дарыхма,
Гэлбини дәрдлә сыхма,
Бу ишин дүзәләчәк.
Тапачагсан чижәләк.
Сонра кејимләри ағ
Башына гардан папаг,
Гојмуш үч гәһрәмана
Деди:—Кечин бу јана.
Ал кејинмиш чаванлар,
Бу меһрибан оғланлар
Сиз дуран јерә кечсин,
Гој тәбиәт дәјишсин.
Гочанын бу әмрини
Алыб, кәнчләр јерини
Бирчә анда дәјишди.
Гыш битди, туфан кечди.
Јај кәлди, гызды торпаг.
Мејвә кәтирди һәр бағ.
Ағачлары әјди бар.
Бахды, севинди Күлхар.
Көрдү вардыр нечә ләк,
Јахшы дәјмиш чижәләк.
Чохлу чижәләк јығды.
Сәфалы бағдан чыхды,
Күнәшә деди:—Сағ ол,
Сән һәмишә парлаг ол!
Елләрә бол ишыг вер,
Бағлара јарашыг вер.
Сонра јола дүзәлди,
Өз евләринә кәлди.
Алыб чижәләкләри,
Ләззәтлә једи Пәри.
Шылтаг еләјиб јенә

Күлхара деди:—Мәнә
Кәрәк кедиб инди сән
Әнчир дә кәтирәсэн.
Күлхар деди:—Бу гарда
Гурд улајыр јолларда,
Һәр јери сарыб туфан.
Әнчири тапым һардан?
Инди дејилдир пајыз,
Әнчир јетишсин, ај гыз?
Бағырыб өкеј ана;
Гәзәблә деди она:
—Чыхарарам көзүнү,
Пәринин бир сөзүнү
Сән јерә салсан әкәр.
Сыхды гэлбини кәдәр.
Јола дүзәлди Күлхар,
Ашды дүзләр, долајлар
Кечди нечә обаны,
Кәлди Күнәш бабаны
Саламлады һөрмәтлә.
Күнәш деди шәфгәтлә:
—Нә олубдур, јенә сән,
Ај гызым, кәдәрлисән?
Күлхарын көзү нәмли,
Үрәји дәрдли, гәмли
Сөјләди:—Күнәш баба,
Көјнәји атәш баба,
Мәним һалыма ачы.
Инди дә өкеј бачы
Әнчир јемәк истәјир.
Мәнә әмр едиб дејир:
—Гышын бу заманында,
Белә човғун анында

Мән энчир тапым она.
Гэзэблэ өкеј ана
Мәни бурахыб дүзэ,
Чөлләри кэзэ-кэзэ,
Кәлмишәм бура, кәрәк
Едәсэн мәнэ көмәк.
Күнәш деди:—Дарыхма,
Гызым, гәлбини сыхма.
Бу ишин дә дүзәләр,
Диләјин баша кәләр.
Сонра кејимләри ағ
Башына гардан папаг
Гојмуш үч гәһрәмана,
Деди:—Кечин бу јана
Сары палтар чаванлар,
Јарашыглы оғланлар
Сиз дуран јерә кечсин,
Гој тәбиәт дәјишсин.
Гочанын бу әмрини
Алыб, кәнчләр јерини
Бирчә анда дәјишди,
Гыш битди, туфан кечди.
Пајыз кәлди, бир бағда
Сых јарпаглы будагда
Күлхар дөрд энчир көрдү.
Тез энчирләри дәрди.
Күнәшә деди:—Сағ ол,
Сән һәмишә парлаг ол.
Јер үзүнә ишыг вер,
Аләмә јарашыг вер,
Сонра севинчлә Күлхар,
Кечди чох узун јоллар.
Евә кәлди энчири

Көрүб бағырды Пәри,
Деди:—Ахмаг, мәнә сән,
Дөрд энчир кәтирмисән?
Күлхары өкеј ана,
Данлајыб деди она:
Чох ачкөзлүк вар сәндә,
Јәгин јолда кәләндә
Әнчири ашырмысан.
Күлхар ичди анд-аман,
Деди:—Бөјүк бир бағда
Ағачда бир будагда
Дөрд энчир варды, дәрдим,
Кәтириб сәнә вердим.
Пәри галхды јериндән,
Деди:—Инди кедиб мән
Әнчир тапарам өзүм.
Анасы деди:—Гызым,
Евдән чыхма, јолларда
Донуб галарсан гарда.
Шахта тутуб һәр јери,
Сөзә бахмады Пәри.
О дәм ајаға галхды,
Күрк кејди, әлчәк тахды.
Бирбаш јола дүзәлди,
Гарлы мешәјә кәлди
Көрдү һәр јан ағаппаг,
Ағачлар галыб чылпаг.
Нә һејван вар, нә дә гуш,
Мешә көрүнүр бомбош.
Белә сојуг һавада,
Гушлар јатыб јувада.
Гәлбини һәјәчан сыхды,
Пәри мешәдән чыхды.

Кечди нечә дағ, дәрә,
Кәлди чатды бир јерә.
Көрдү ки, бир бучагда,
Од парлајыр очагда.
Гүввәт кәлди дизинә,
Кетди бир аз гызына,
Көрдү бөјү чох уча,
Од көјнәкли бир гоча
Әјләшибдир тахт үстә.
Әтрафында бир дәстә
Икид гәһрәман дурур.
Пәри чох мәғрур-мәғрур,
Салам вермәди кечди,
Тахт үстүндә әјләшди.
Күнәш баба деди:—Сән,
Ај гыз, кимсән, нәчисән,
Кәлмисән бизим јурда?
Нә ахтарырсан бурда?
Гыз деди:—Сәнә нә вар,
Бу елләр, бу обалар
Гоча, сәниндир мәкәр?
Ешидиб ачы сөзләр
Күнәш гәзәбдән јанды.
Јер башына доланды.
Әмр етди кејими ағ,
Башына гардан папаг
Гојмуш үч икид чаван,
Гопарсын бөјүк туфан.
Гар соврулуб бир анда
Туфан гопду һәр јанда.
Чох күчлү күләк әсди,
Үлкүчлү күләк әсди,
Пәрини алды јердән.

Сәһраја атды бирдән.
Белә човғунда, гарда
Пәри галмышды дарда.
Артыг чөкүрдү ахшам,
Евләрдә јанырды шам.
Һәјәчанла өкеј ана
Јола чыхды, һәр јана
Бахды көрдү ки, Пәри
Нәдәнсә дөнмүр кери.
Үз гојду чөлә, даға,
Гызыны ахтармаға.
Дүздә гарла, гаранлыг
Едирди һөкмранлыг.
О нә гәдәр бағырды,
Өз гызыны чағырды,
Кәлмәди һеч бир чаваб.
Чәкди бөјүк изтираб,
Ахыр батды нәфәси
Даһа чыхмады сәси.
Ачылды ајдын сәһәр,
Билинмәди бир хәбәр
Нә анадан, нә гыздан.
Кечди чох узун заман...
Бу әһвалат елләрдә,
Дастан олду дилләрдә.
Чох кәндләрдә бу күн дә
Ашыг тојда, дүјүндә
Данышыр бу дастаны,
Елин сөз күлүстаны,
Мин туфан гопса солмаз,
Һеч заман хәзәл олмаз.

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Ше'рләр

Шанлы партиямыз	5
Байрағымыз	6
Дағлар	6
Көйдә үзән кәми	7
Хәзәр	7
Бәнөвшә	8
Гагаринлә көрүш	9
Гарангушум	10
Гыш баба	11
Гузум	12
Кәпәз	13
Әсмә, күләк!	13
Алма	14
Яғыш	15
Сармашыг	15
Учун, гушлар	16
Гызылкүл	16
Марал	17
Лајлај	18
Гајыг	18
Ојнаг топум	19
Дән вер мәнә	19
Баһар	20
Байрам шәнлији	20
Белә ушаглар да вар	21
Достум	23
Баһар нәғмәси	24
Мешәләр	25
Јај	26
Гызыл јарпаглар	28
Оғлум, баһардыр!	28
Јахшы јолдаш	30
Загатала мешәләри	32

Гушчуғаз	32
Ағачларын шикајәти	34
Фәрһадын е'тирафы	35
Балыгчылар	36
Гүдрәт	37
Мешәдә дүшәркә	39
Илгарын бағчасы	41
Илк имтаһан	43
Гоча бәнна	43
Поладәридән	44
Тахыл зәмиләриндә	44
Дағын гәлби	45
Зәһмәтин бары	45
Лалә	46

Тәмсилләр

Тикан вә гызылкүл	49
Даркөз јапалаг	49
Долча вә пијалә	49
Нар јејән узунгулаг	50
Овчу вә гузу	51
Кәпәнәк вә бал арысы	52
Дарға-гарға	53
Ловға чыраг	54
Гартал гүруру	55
Јараса вә пәрванә	55
Гарангуш вә байгуш	56
Аслан вә чејран	57
Сөјүд вә лимон колу	57
Әдәбаз мејмун	59
Кирпи вә илан	59
Тамаһкар гарға	60
Чанавар вә түлкү	61
Әгрәб вә чанаглы баға	61
Бүлбүл вә чалаған	63

Поемалар

Көјәрчин	67
Дәјишиб шылтаг гыз	71
Күнәш баба (нағыл)	74

Кичикјашлы мәктәблиләр үчүн

Сеидзаде Мехти
ЖАЛОБА ДЕРЕВЬЕВ
Стихи, басни и поэмы
(на азербайджанском языке)
Баку Гянджлик 1987

Редактору Мәммәд Намаз. Рәссамы Н. Бабајев.
Бәдии редактору Н. Рәхимов.
Техники редактору Н. Шәрифова.
Корректору К. Әсәдова.
ИБ № 2054.

Јығылмаға верилмиш 20. 07. 87. Чапа имзаланмиш
9. 11. 87. Кағыз форматы 70×90^{1/32}. Мәтбәә кағызы № 2.
Әдәби гарнитур. Јүксәк чап үсулу Шәрти ч/в 3,22. Рәнкли
шәрти ч/в 3,36. Учот нәшр в. 3,27. Тиражы 6.000.
Сифариш № 852, Гиймәти 20 гәп.

Азәрбајчан ССР Дөвләт Нәшријјат, Полиграфија вә
Китаб Тичарәти Ишләри Комитәси.

„Кәңчлик“ нәшријјаты. Бақы, Гүсү Гачыјев күчәси, 4.
Мәтбуат истехсалат сәнаје бирлији, „Гызыл Шәрг“
мәтбәәси, Бақы, Гәзи Асланов күчәси, 80.

Издательство „Гянджлик“, Баку, ул. Гуси Гаджиева, 4.
Производственное промышленное объединение по печати.
Типография „Красный Восток“, Баку, ул. Ази Асланова, 80.

20 гəп.